

ΙΔΕΕΣ

Στις αρχές του έτους ο τέως πρωθυπουργός κ. Κ. Σημίτης πραγματοποίησε δημόσια παρέμβαση σε εκδήλωση του ΟΠΕΚ με θέμα «Η Δημοκρατία σε κρίση;». Η ομιλία του προκάλεσε αίσθηση και συζητήσεις. Το κείμενο εκείνο μεγάλωσε, ωρίμασε και έγινε ομότιτλο βιβλίο (θα κυκλοφορήσει από τις εκδόσεις Πόλις). Αυτό που θέλει να πει ο συγγραφέας για τη Δημοκρατία και την πολιτική το συμπυκνώνει στις 21 αράδες του... οπισθόφυλλο. «Η δημοκρατία» γράφει ο κ. Σημίτης «δεν συνίσταται μόνο σε εκλογικές διαδικασίες, κομματικούς ανταγωνισμούς και

το κυνήγι της εξουσίας. Έχει προπαντός ηθική διάσταση. Αφορά τον άνθρωπο και την ολοκλήρωσή του, τη χειραφέτησή του από δεσμά, τη διαμόρφωση μιας κοινωνίας ελευθερίας, ισότητας και αλληλεγγύης. Είναι και ο προβληματισμός, οι συζητήσεις, οι αναμετρήσεις για τις αξίες και αρχές της και την εφαρμογή τους, για τη συνεχή βελτίωση της ποιότητάς της, για τους κανόνες που διέπουν την κοινωνική ζωή. Ολα αυτά αποτελούν το ζωντανό περιεχόμενο της δημοκρατίας. Είναι αντικείμενο πολιτικής. Εάν η ουσιαστική πολιτική επαχθεί στο επίκεντρο κατά τρόπο ορατό στους πο-

λίτες, εάν περιοριστεί η σχηματική πολιτική, τότε οι πολίτες θα στρέψουν και πάλι το ενδιαφέρον τους στις πολιτικές διεργασίες. Θα συναισθανθούν τη σκοπιμότητα της πολιτικής συμμετοχής. Είναι ο τρόπος να καταστούν ενεργά μέλη της κοινωνίας, να συνειδητοποιήσουν την κοινωνική τους ευθύνη και να στηρίξουν κοινωνικές αλλαγές. Έχουμε υποχρέωση να εξασφαλίσουμε αυτή τη συμμετοχή. Προπαντός εκείνες οι δυνάμεις που αντιτίθενται στον συντηρητικό αυταρχισμό και πιστεύουν σε μια ανοιχτή κοινωνία ευθύνης. Η δημοκρατία θα κατακτήσει έτσι ένα νέο επίπεδο ποιότητας».

Το στοίχημα της πολιτικής δημοκρατίας

Οι προβληματισμοί του Κ. Σημίτη για τη «Δημοκρατία σε κρίση;» σε ομότιτλο βιβλίο

Ηθική, υποχρέωση, ευθύνη, συμμετοχή. Ο κ. Σημίτης επιχειρεί να διατυπώσει ένα σύγχρονο «De Civis», με καλβινιστικά θεμέλια και προβληματισμό που θα συγκινούσε και... αριστεριστές. Θέτει ερωτήματα ταυτόχρονα στους πολιτικούς και στους πολίτες. Τι επιλέγουμε; Πολιτικοποιημένη ή απολιτική δημοκρατία; Κυβέρνηση ή «διακυβέρνηση»; Η απολιτική δημοκρατία χαρακτηρίζεται από τον φόβο του πολιτικού κόστους, την προσπάθεια ικανοποίησης προσωπικών επιδιώξεων, την προσαρμογή στο τι είναι ευρύτερα επιθυμητό, ασχέτως από το αν λύνει ή όχι τα προβλήματα. Γι' αυτό και αποφεύγει τον δημόσιο διάλογο, που κρίνει, αποκαλύπτει, επιδοκιμάζει και αποδοκιμάζει. Η πολιτικοποιημένη δημοκρατία διαμορφώνει τις επιδιώξεις της με συνεχή δημόσιο διάλογο, ιδέες που προβάλλονται και ανηκρούνται, σχέδια που προσδιορίζονται και ελέγχονται, μέτρα που εξειδικεύονται και αποτιμώνται. Δεν φοβάται το πολιτικό κόστος, γιατί αυτό είναι το τίμημα της δημιουργικότητας. Ο όρος «διακυβέρνηση», εξηγεί, «αναφέρεται σε τρόπους περιορισμού των κυβερνητικών πολιτικών παρεμβάσεων και την υποκατάστασή τους από μεθόδους που ισχύουν κυρίως στον επιχειρηματικό τομέα». «Η "διακυβέρνηση" στη νεοφιλελεύθερη ερμηνεία της δεν μπορεί να υποκαταστήσει τις δημοκρατικές διαδικασίες. Στη δημοκρατία οφείλουν οι πολίτες να έχουν λόγο σε ό,τι τους αφορά και όχι οι τεχνικοί της διοίκησης».

Προτού απαντήσει στα ερωτήματα, ο κ. Σημίτης αναλύει τα προβλήματα της σύγχρονης δημοκρατίας: δυσaréσκεια των πολιτών και μείωση του ενδιαφέροντός τους για την πολιτική, αποξένωσή τους από τις πολιτικές διαδικασίες, ταύτιση των κομμάτων εξουσίας, απραξία και στασιμότητα του κοινοβουλευτισμού, ρόλος των ΜΜΕ, έλλειμμα κοινωνικής ευθύνης, τεχνολογικές πρόοδοι, σχέση της χώρας με τα υπερεθνικά σχήματα συνεργασίας στα οποία συμμετέχει. Για παράδειγμα, ως προς τη δυσaréσκεια που εκφράζουν οι πολίτες για τη λειτουργία της δημοκρατίας, ο κ. Σημίτης θεωρεί ότι η κύρια ευθύνη βαρύνει τις πολιτικές δυνάμεις, αυτές έχουν ευθύνη να σχεδιάσουν για τη νέα εποχή, να προτείνουν ιδέες, «να διεκδικήσουν τη θέση του καθοδηγητή της κοινωνίας». Αντί αυτού, «έχουν παραπληθεί από τον ενεργό ρόλο του διαμορφωτή των πολιτικών εξελίξεων. Προτιμούν τον ρόλο ενός ενδιαφερόμενου αλλά αποστασιοποιημένου συμμετόχου». «Η αποκαλούμενη "κρίση της δημοκρατίας" δεν οφείλεται σε εγγενή αδυναμία του θεσμού της δημοκρατίας να λειτουργήσει ομαλά υπό νέες συνθήκες. Σχετίζεται με τις πολυσυλλεκτικές τακτικές των κομμάτων και την προσπάθειά τους να περιορίσουν την πολιτική δραστηριοποίηση των πολιτών σε ένα πλαίσιο που το ελέγχουν. Οφείλεται στο ότι ο τρόπος άσκησης της πολιτικής και το περιεχόμενό της δεν προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα, δεν ανταποκρίνονται στα αιτήματα και τις ανάγκες των πολιτών. Συναρτάται με την επικείμενη αποπολιτικοποίηση της πολιτικής».

Ο πρώην πρωθυπουργός κ. Κ. Σημίτης κατά την ομιλία του σε εκδήλωση του ΟΠΕΚ με θέμα «Η Δημοκρατία σε κρίση;»

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Γραφειοκρατία και δημοκρατικό έλλειμμα

Ο κ. Σημίτης ασκεί κριτική στη σημερινή κατάσταση στην ΕΕ, η οποία όπως λέει ανήκει εκ των πραγμάτων στους διεθνείς παίκτες. «Δεν μπορεί να αντιδρά με τρόπο που δεν ανταποκρίνεται στον ρόλο της αυτό, επιτείνοντας έτσι τόσο τις δικές της δυσκολίες όσο και των κρατών-μελών της» παρατηρεί. Αλλά και όσον αφορά την εσωτερική λειτουργία της ΕΕ, καταγράφει το δημοκρατικό έλλειμμα, τον γραφειοκρατικό της μηχανισμό, την τάση αποπολιτικοποίησης και διατήρησης ισορροπιών προκειμένου να επιτευχθούν συμβιβασμοί. «Η στάση αυτή» σημειώνει «δεν ευνοεί τον δημόσιο διάλογο, την ανάδειξη των πολιτικών διάστασης, τη συζήτηση των θεμάτων ενώπιον των εθνι-

κών ακροατηρίων ώστε να αποτελούν και δικά τους προβλήματα. Ο ευρωπαϊκός δημόσιος χώρος είναι το μέσο για να περιοριστεί το έλλειμμα δημοκρατίας». Ως παράδειγμα αναφέρει τη διενέργεια ενός δημοψηφίσματος ταυτόχρονα σε όλη την Ένωση για την αποδοχή του Σχεδίου Συντάγματος, για μια πανευρωπαϊκή κοινή κινητοποίηση για την αποδοχή του, για την εκλογή του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. «Οι προτάσεις αυτές συνάντησαν τη σθεναρή αντίσταση των κρατών-μελών που δεν θέλουν να ξεπεραστεί το πλαίσιο της διακυβερνητικής συνεργασίας και φοβούνται τον περιορισμό της αυτονομίας τους».

Σε αυτά, γράφει ο κ. Σημίτης, πρέπει να προστεθούν άλλοι τρεις παράγοντες:

- Η μείωση του ενδιαφέροντος των πολιτών για την πολιτική. «Το πολιτικό μήνυμα που θέλει να είναι ειλικρινές, ούτε είναι εύκολα κατανοητό ούτε ενθουσιάζει. Οι πολιτικοί πέφτουν, γι' αυτό, εύκολα στην παγίδα της υπεραπλοΐστικης και της υπερβολής. Εύκολα περιορίζονται στον καταγγελτικό και μόνο λόγο και αποφεύγουν αναλύσεις και θέσεις, για να μην έχουν πολιτικό κόστος». Ο πολίτης δεν ενδιαφέρεται για εύλιγους πολιτικούς ούτε για τους θεατρνισμούς των κομμάτων, αυτό όμως δεν συνεπάγεται και έλλειψη ενδιαφέροντος για την πολιτική. Ενδιαφέρεται για όσα τον αφορούν, την απασχόληση, το εισόδημα, την ακρίβεια, το περιβάλλον ζωής. Από την άλλη πλευρά, «η "κρίση" οδηγεί σε δημιουργικές αναζητήσεις, προσφέρει ευκαιρίες και κατάλληλους μοχλούς αλλαγών. Απόδειξη τα κοινωνικά κινήματα και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις».

- Ο ρόλος των ΜΜΕ. «Έχουν αποκτήσει ρόλο που δεν προβλέπεται από το πολίτευμα. Τα ΜΜΕ και ιδίως τα τηλεοπτικά μέσα αποτελούν, όμως, πια μια παράλληλη προς την κυβέρνηση εξουσία. Επηρεάζουν την πολιτική και οικονομική πορεία μιας χώρας. Ο ελεγκτής έχει γίνει συνδιαχειριστής της εξουσίας. Η βούληση των πολιτικών δυνάμεων για εξισορρόπηση της εξουσίας των ΜΜΕ είναι ασθενής. Τα κόμματα στην επιδίωξή τους να τα χρησιμοποιήσουν για τους στόχους τους ταυτίζονται με αυτά».

- Το έλλειμμα κοινωνικής ευθύνης και η διάχυση ευθυνών. «Η τελική ευθύνη αποδίδεται κατά κανόνα στην κυβέρνηση και τους πολιτικούς. Ευθύνη, που ακόμα κι αν υπάρχει, συχνά δεν την αποδέχονται. Αποτέλεσμα είναι η απαξίωση της πολιτικής».

Παρά ταύτα δεν καταλήγει σε απαισιόδοξα συμπεράσματα. Το αντίθετο. «Όλες οι αναφερόμενες ενδείξεις της "κρίσης της δημοκρατίας", από την έλλειψη ενδιαφέροντος των πολιτών για την πολιτική έως το αποκαλούμενο "έλλειμμα δημοκρατίας", δεν τεκμηριώνουν ότι η δημοκρατία ως θεσμός έχει οδηγηθεί σε αδιέξοδο. Δείχνουν αντίθετα ότι υπάρχουν δρόμοι για να προσαρμοστεί στη νέα εποχή» γράφει. Η μελλοντική μορφή της δημοκρατίας είναι δύσκολο να προβλεφθεί. Η αβεβαιότητα για τις μελλοντικές εξελίξεις δεν προδικάζει όμως μια αρνητική πορεία. Το ζήτημα σήμερα, κατά τον τέως πρωθυπουργό, είναι να διαμορφώσουμε δικλίδες ασφαλείας που θα αποτρέψουν τη μελλοντική έκπτωση των δημοκρατικών θεσμών. Καθοριστικό μέσο για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος είναι μια πολιτική διαφορετική από εκείνη στην οποία επικεντρώνεται η προσοχή των πολυσυλλεκτικών κομμάτων. Μια πολιτική που δεν έχει περιεχόμενο την κατάκτηση και διαχείριση της εξουσίας, τις τεχνικές λήψης αποφάσεων, την οργάνωση και καθοδήγηση μηχανισμών, την κομματικοποίηση, αλλά τα ουσιαστικά προβλήματα της κοινωνίας και του πολίτη.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΗ